

NORGES HØYESTERETT

Den 14. mai 2004 avsa Høyesterett dom i

HR-2004-00907-A, (sak nr. 2004/389), straffesak, anke,

I.

A

(advokat Gunnar K. Hagen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Bjørn Feyling)

II.

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Bjørn Feyling)

mot

A

(advokat Gunnar K. Hagen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Coward**: Saken gjelder straffutmålingen for langvarig familievold.
- (2) Oslo tingrett avsa 19. november 2002 dom der den tiltalte ble frifunnet for et tiltalepunkt som gjaldt legemsbeskadigelse av datteren, men ellers dømt etter tiltalen. Straffen ble satt til fengsel i ett år og seks måneder.
- (3) Domsslutningen lyder slik:

”A, født 00.00.62 frifinnes for overtredelse av straffeloven § 229 jf § 232.

A, født 00.00.62, dømmes for overtredelse av straffeloven § 227, 1. straffalternativ, jf § 232, tredje punktum, straffeloven § 228, 1. ledd jf § 232, straffeloven § 228 og straffeloven § 228 annet ledd annet straffalternativ jf § 232 til fengsel i ett år og seks måneder, jf. straffeloven § 62.

Varetekt kommer til fradrag med 29 – tjue ni – dager.

A, født 00.00.62 forbys å innfinne seg iveien 275 eller innen en avstand av 500 – femhundre – meter fra eiendommen i en periode på 10 – ti – år.

A, født 00.00.62, dømmes til å betale oppreisning til B, født 31.03.65, med kr 50.000,- – kronerfemtitusen – med tillegg av forsinkelsesrentelovens rente for forbrukerskyldnere fra 2 – to – uker fra dommens forkynnelse, og til betaling finner sted.

A, født 00.00.62, frifinnes fra krav om oppreisning fra C.

A, født 00.00.62, dømmes til å tåle inndragning til fordel for statskassen av en "Frost" tollekniv.

Saksomkostninger idømmes ikke.”

- (4) Både den domfelte og påtalemyndigheten anket til Borgarting lagmannsrett. Den domfeltes anke var fullstendig, påtalemyndighetens gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og lovanvendelsen for det tiltalepunktet der tingretten hadde frifunnet, og dessuten straffutmålingen. Ved lagmannsrettens dom 16. desember 2003 ble den domfelte funnet skyldig også i legemsbeskadigelse, likevel uten at straffutmålingen ble endret fra tingrettens dom. Domsslutningen lyder slik:

”1. A, født 00.00.62, dømmes for overtredelse av straffeloven § 227 første straffalternativ, jf § 232, straffeloven § 229 første straffalternativ, jf § 232, straffeloven § 228 annet ledd annet straffalternativ, jf § 232 og straffeloven § 228 første ledd, jf § 232, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd til fengsel i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder.

Varetekt kommer til fradrag med 29 – tjue ni – dager.

- 2. A, født 00.00.62, dømmes til å betale oppreisning til B, født 00.00.65, med 70 000 – syttitusen – kroner med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd innen 2 – to – uker fra forkynning av denne dom til betaling skjer.**
- 3. A, født 00.00.62, dømmes til å betale oppreisning til C, født 00.00.86, med 5 000 – femtusen – kroner med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd innen 2 – to – uker fra forkynning av denne dom til betaling skjer.**
- 4. A, født 00.00.62, dømmes til å tåle inndragning til fordel for statskassen av en "Frost" tollekniv.”**

- (5) Både den domfelte og påtalemyndigheten har anket til Høyesterett, den domfelte over saksbehandlingen og straffutmålingen, påtalemyndigheten over straffutmålingen. Bare straffutmålingsankene er tillatt fremmet av kjæremålsutvalget.
- (6) *Jeg er kommet til at påtalemyndighetens anke må føre frem, slik at straffen blir skjerpet.*
- (7) Den domfelte er en 41 år gammel mann som tidligere ikke er straffedømt. Både han og hans kone – den fornærmede i de fleste av forholdene i saken – kommer fra Tyrkia, og de giftet seg der i 1985. Kort tid etter reiste de til Norge, der hun allerede hadde bodd noen år. Ekteparet bodde de to første årene sammen med hennes familie, før de flyttet for seg selv. Den domfelte ble alvorlig skadet i en trafikkulykke i 1997, han har siden hatt alvorlige fysiske og psykiske plager, og er nå arbeidsledig. Ekteparet har fire felles barn. I mars 2001 dro konen med barna til et krisesenter og forklarte at hun var utsatt for fysisk og psykisk vold. Mannen ble varetektsfengslet i fire uker, det ble nedlagt besøksforbud,

og hun fikk voldsalarm. Han har i dag ingen kontakt med henne og barna.

- (8) Den domfelte er kjent skyldig i en rekke overgrep mot konen. Lagmannsretten har funnet det bevist at han i tiden fra 1995 til desember 2000 regelmessig øvde vold mot henne; gjentatte ganger slo han henne i hodet med flat og knyttet hånd, dyttet og sparket henne. Retten uttaler at den ser ingen grunn til å tvile på at den fornærmede snakker sant, og beskriver en del hendelser nærmere:

"Fra 1995 har hun kunnet fortelle om to episoder forholdsvis detaljert. Ved den ene anledningen hadde de vært på besøk hos noen venner i X. Etter at de kom hjem slo og sparket tiltalte henne, også i hodet. Volden ble gjentatt i flere dager. Ved den andre anledningen kom tiltalte tilbake fra en reise til Tyrkia. Tiltalte hadde beskyldt henne for å være forelsket i en onkel, og i frykt for voldsutøvelse hadde hun låst døren, også med sikkerhetslenke. Han brøt opp låsen og kom seg inn i leiligheten. Han gikk inn på soverommet og dro henne opp av sengen ved å ta tak i håret og kroppen og kastet henne ned på sofaen i stua. Her slo han henne gjentatte ganger i hodet med et sverd som hadde hengt til pynt på veggen. Hun fikk en rekke kuler i hodet, men er ikke sikker på om hun besvimte. Denne episoden har gått svært hardt inn på henne. Hun sliter fortsatt med indre bilder fra hendelsen.

I perioden fra 1995 til desember 2000 har hun i tillegg til disse to episodene fortalt om sju hendelser hvor hun er blitt utsatt for vold. Uten at retten finner grunn til å nevne de nærmere omstendigheter rundt hendelsene nevnes de kort slik:

*** I forbindelse med en episode ved Y Senter i 1997 ble hun slått i hodet og ansiktet flere ganger, samt sparket og slengt ned i en snøfonn.**

*** I forbindelse med kjøp av noen vaskepoletter i 1997 holdt han hodet hennes mellom hendene og slengte det mot veggen.**

*** I forbindelse med at faren til tiltalte skulle utvises fra Norge i 1999 ble hun slått med flat eller knyttet hånd en rekke ganger ved ulike anledninger.**

*** I forbindelse med at faren til B døde i 1999 ble hun utsatt for vold uten at hun kan konkretisere voldsbruken nærmere.**

*** I forbindelse med søknad om etterlattepensjon i 1999 ble hun slått med knyttet hånd flere ganger.**

*** I forbindelse med at en av brødrene til B skulle opereres i 2000 ble hun slått flere ganger.**

*** I forbindelse med et tannlegebesøk i 2000 ble hun kastet ut av en bil og fikk slag/dytt mot hodet."**

- (9) Handlingene er bedømt under ett som en fortsatt legemsfornærmelse med betydelig psykisk skade til følge, foretatt under særdeles skjerpende omstendigheter – både fordi de skjedde overfor en forsvarsløs person, og fordi en slik vedvarende voldsanvendelse må sees som mishandling. Om den psykiske skaden viser retten til forklaringen fra en overlege som vitnet i saken. Overlegen uttalte at den fornærmede har en alvorlig depresjon, at overlegen ikke er i tvil om at årsaken er den volden hun var blitt utsatt for, og at overlegen ser pessimistisk på mulighetene for at den fornærmede noen gang skal kunne bli frisk.
- (10) Den domfelte er dessuten særskilt funnet skyldig i en legemsfornærmelse og trussel under særdeles skjerpende omstendigheter overfor konen i desember 2000. Med en kniv i hånden slepte han henne etter håret inn på soverommet, truet med å drepe henne og kuttet henne i pekefingeren.
- (11) Lagmannsretten har videre funnet det bevist at han ved den samme anledningen slo sin fjorten år gamle datter med slik kraft at hun falt over et bord, og at han året før hadde slått

den samme datteren i hodet med en tallerken slik at hun har fått et hårløst arr i hodet. Handlingen fra desember 2000 er bedømt som legemsfornærmelse, den fra 1999 som legemsbeskadigelse – selv om den må sies å ligge i det nedre sjiktet. Begge er ansett som foretatt under særdeles skjerpene omstendigheter, fordi de rettet seg mot et forsvarsløst barn.

- (12) Når det så gjelder *straffutmålingen*, gir lagmannsretten uttrykk for at det ikke foreligger høyesterettsavgjørelser som gir særlig veiledning. Jeg er enig i det. Det finnes riktignok enkelte avgjørelser i familievoldssaker fra 1980- og tidlig på 1990-tallet, men de gir begrenset veiledning for vår sak. Det skyldes til dels at straffene for voldsforbrytelser generelt er blitt strengere fra begynnelsen av 1990-tallet.
- (13) Men dessuten kan familievoldssaker ha høyst forskjellig karakter. En sak som vår skiller seg klart fra saker som gjelder én eller flere mer isolerte voldsepisoder. I vår sak peker lagmannsretten på at "legemsfornærmelsene har funnet sted jevnlig i over fem år fortrinnsvis i deres felles hjem, og at volden har vært kombinert med psykisk mishandling i form av trusler og kontrollerende adferd". – Sentralt i vurderingen av hvor straffverdig forholdet er, blir da ikke bare hvor grove voldshandlingene er, men også mishandlingens varighet over tid, den psykologiske bindingen mellom gjerningsmannen og offeret, og det at handlingene skjer skjult – i hjemmet, som skulle være et trygt sted. Den frykten for vold – følelsen av å leve i et trusselregime – som blir skapt, kan oppleves som langt verre enn de enkelte voldshandlingene. Dette er nylig belyst i en offentlig utredning – NOU 2003: 31 Retten til et liv uten vold, der det på side 49 blant annet heter:

"Menns vold mot kvinner kan ikke sees som fragmenterte biter av en virkelighet. I de tilfellene hvor volden pågår over tid, lever kvinnene og barna med en konstant trussel om vold. Man kan si at kvinnene og barna lever i volden.

... Dette betyr at man ikke kan se hver voldsepisode som en isolert hendelse – frykten for hva som kan eller vil skje blir en del av voldsutøverens maktutøvelse og svært sentral i den virkeligheten kvinnene og barna lever i."

- (14) Lagmannsretten har, som nevnt tidligere, lagt til grunn at den fornærmede er påført betydelig psykisk skade. I NOU 2003: 31 redegjøres det for de store og inngripende konsekvensene som menns vold mot kvinner i nære relasjoner generelt kan ha for kvinnens liv. På side 59 og 60 heter det blant annet:

"Volden kan også ha fysiske, psykiske og sosiale følger. Risiko for skade øker avhengig av hvor alvorlig volden har vært, hvor hyppig den har forekommet og over hvor lang tid mishandlingen har pågått.

Kvinner utsatt for vold er i risikozonen for å utvikle en rekke psykiske plager og symptomer. Både nordisk og internasjonal forskning viser at voldsutsatte i langt større grad enn kvinner generelt har angstproblemer, depresjon, søvnproblemer og fysisk ubehag. ...

...

Kvinner som utsettes for vold i nære relasjoner opplever også såkalt posttraumatisk stress syndrom ... Gjenopplevelser av traumet vil si at kvinnen plages av mareritt og "flashbacks" om de vonde hendelsene. Disse er svært levende og ubehagelige, og kvinnen kan føle seg hensatt tilbake til voldsopplevelsene hun erfarte og igjen kjenne seg redd og avmektig."

- (15) Når det gjelder barnas situasjon, konkluderer en psykologuttalelse i vår sak med at alle fire er "i utgangspunktet meget ressurssterke og intelligente, men alle har betydelige problemer med angst og konsentrasjonsvansker som de sliter med og som gjør at de ikke kan utnytte sine potensialer fullt ut i skolen slik de ellers ville ha kunnet". En generell redegjørelse om skadevirkninger av familievold for barna i hjemmet er gitt i NOU 2003: 31 på side 61 flg., der det blant annet er fremhevet på side 63 at skadevirkningene rammer barna både når de selv blir fysisk mishandlet, og "indirekte ved at barna ser, hører eller fornemmer" volden i hjemmet.
- (16) Jeg nevner at også justiskomiteen allerede i 1987 har fremhevet at kvinnemishandling kan ha "alvorlige skadevirkninger for såvel kvinnen selv, som de øvrige medlemmer i familien og i neste omgang for samfunnet som helhet", se side 1 i Innst. O. nr. 22 for 1987–88, som gjaldt endrede påtaleregler i straffeloven §§ 228 og 229.
- (17) De langsiktige skadevirkningene må få betydning ved bedømmelsen av straffverdigheten av familievold, på samme måte som for eksempel i voldtektssaker. Og som i voldtektssakene mener jeg at det først og fremst må være slik at den generelle risikoen for langtidsvirkninger får betydning for straffenivået for handlingstypen. Det sentrale er dermed ikke hva som blir lagt frem av opplysninger om skade i den konkrete sak, se om dette blant annet avgjørelsen i Rt. 2002 side 1210 på side 1213.
- (18) Jeg er kommet til at straffen i vår sak i større grad enn etter lagmannsrettens dom bør avspeile den frykten for vold som konen og barna har levd under i årevis, og med den risikoen for skade på lang sikt som en slik livssituasjon innebærer. I utgangspunktet mener jeg at en straff av fengsel i to år og seks måneder ville være riktig for de straffbare forholdene som den domfelte er funnet skyldig i.
- (19) Forsvareren har imidlertid anført at det er grunn til å sette fengselsstraffen ned ut fra særlige forhold i saken. Dels har forsvareren vist til den domfeltes personlige situasjon. Som jeg tidligere har nevnt, er han arbeidsledig og har psykiske problemer med utgangspunkt blant annet i en trafikkskade. Etter min mening kan dette vanskelig få betydning i en så alvorlig sak som her. Forsvareren har også pekt på tidsforløpet: Det er nå gått over tre år siden de straffbare forholdene ble avdekket og den domfelte varetektsfengslet, og det tok over ett år fra tiltale ble tatt ut i august 2001, til dom i tingretten i november 2002. Jeg er kommet til at dette bør få en viss betydning, slik at straffen settes til fengsel i to år og tre måneder.
- (20) Jeg stemmer etter dette for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 2 – to – år og 3 – tre – måneder.

- (21) Dommar **Utgård:** Eg er i det hovudsaklege og i resultatet einig med

førstvoterande.

- (22) Dommer **Stang Lund:** Likeså.
- (23) Dommer **Tjomsland:** Likeså.
- (24) Dommer **Gjølstad:** Likeså.
- (25) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 2 – to – år og 3 – tre – måneder.